

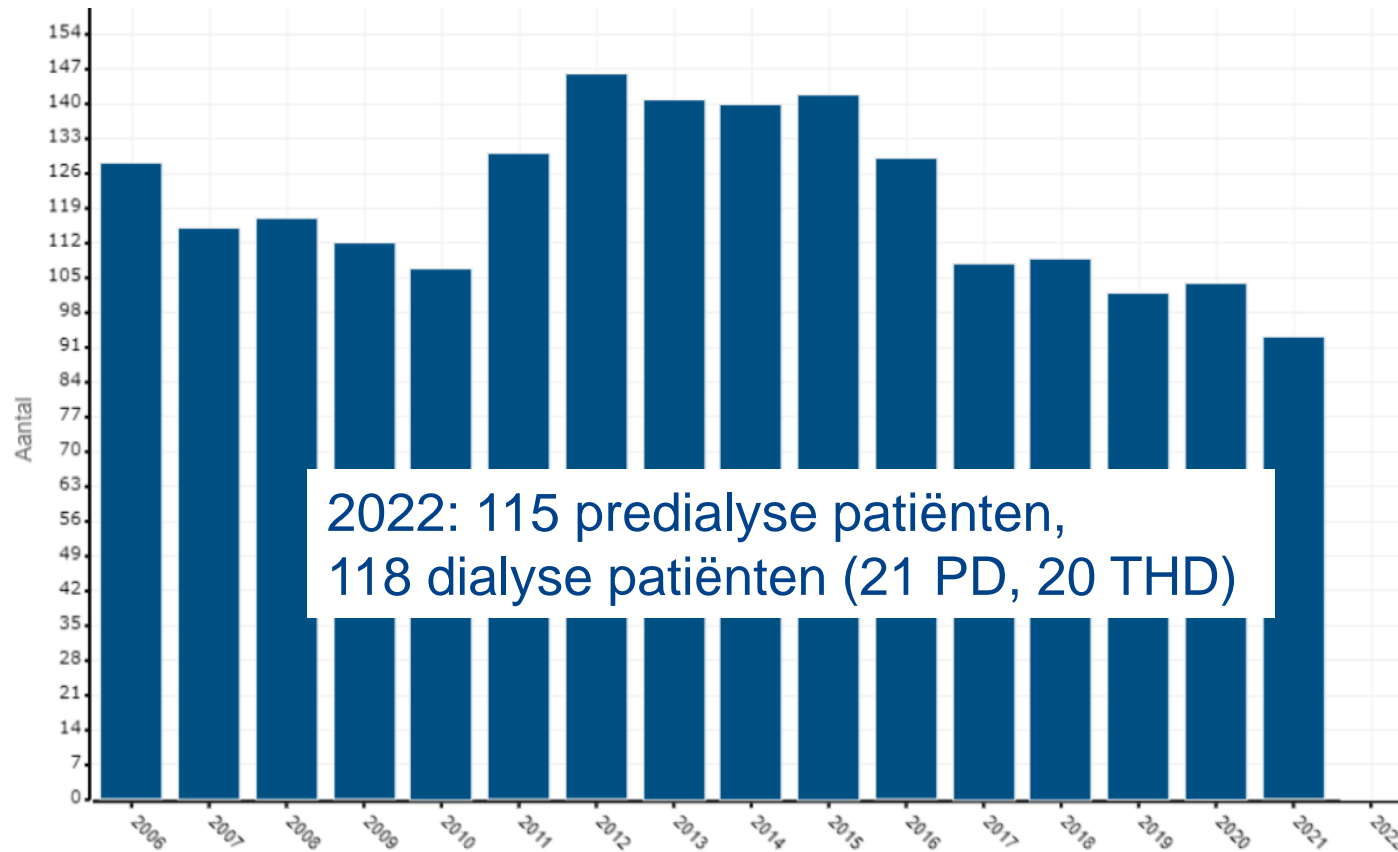
Palliatieve zorg bij nierfalen

Drs. E. Litjens
Internist-Nefroloog

2 februari 2023

Community of Practice Palliatieve Zorg MUMC+

Aantal dialyse patiënten MUMC+

ESRD: slechte ziektegerelateerde QOL

- Nierfalen: niet te genezen. Behalve: transplantatie
- Dieet: zoutbeperking, fosfaatbeperking, kaliumbeperking; vochtbeperking
- Veel lichamelijke en psychosociale symptomen
- Veel comorbiditeit
- Steeds hogere leeftijd en toename kwetsbaarheid
- Slechte uitkomsten en overleving
- Dialyse verbetert dit niet of nauwelijks

- Dialyse is zwaar voor patiënten en heeft een grote impact op dagelijks leven
- Patiënten ervaren verlies van zelfstandigheid en grip op eigen leven
- 30% van patiënten overweegt te stoppen met dialyse
- Helft bespreekt dit niet met zorgverleners
- Palliatieve/supportieve zorg helpt patiënten om te gaan met leven en dood ongeacht levensverwachting

Werkgroep Palliatieve Zorg Dialyse MUMC+

- Internist-nefroloog
- Dialyse-verpleegkundigen
  - Hemodialyse
  - Peritoneaal dialyse
  - Thuisdialyse/Valkenburg
- Begeleiding vanuit EPZM (coördinator en consulenten)

DOEL

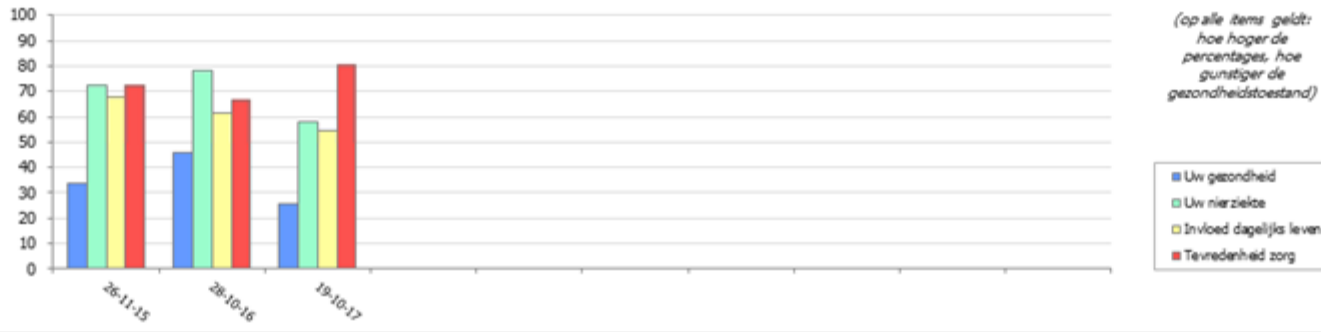
- Optimalisatie kwaliteit van leven van de individuele patiënt
- Zelfredzaamheid van elke patiënt vergroten
- Meer inzicht krijgen in de persoonlijke situatie van patiënt en specifiek ingaan op individuele behoeften om behandeling hierop aan te passen
- Interdisciplinaire behandeling waarin gebruik gemaakt wordt van elkaars expertise

Methode: vragenlijsten

- Kidney Disease Quality Of Life-Short Form (KDOQI-SF): invloed nierziekte op kwaliteit van leven
- DS-14: type D (distressed) persoonlijkheid
- Groninger Frailty Index (GFI): kwetsbaarheid
- Inschatting van mortaliteit (surprise question)

Nierziekte en kwaliteit van leven (KDQOL-SF)

Nierziekte en kwaliteit van leven (KDQOL-SF)

(op alle items geldt: hoe hoger de percentages, hoe gunstiger de gezondheidstoestand)

■ Uw gezondheid
■ Uw nierziekte
■ Invloed dagelijks leven
■ Tevredenheid zorg

DATUM	Uw gezondheid	Uw nierziekte	Invloed dagelijks leven	Tevredenheid zorg	Algemene gezondheid (vraag 10)	Verandering in gezondheid (vraag 2)	Lichamelijke functioneren (vraag 3)	Psychosociale functioneren (vraag 4)	Emotionele problemen (vraag 5)	Sociale functioneren (vraag 6, 8)	Pijn (vraag 7, 8)	Energie (vraag 9, 10, 11)	Emotionele problemen (vraag 11)	Stress (vraag 12)	Sociale interactie (vraag 13, 14)	Cognitieve functie (vraag 15, 16)	Symptomen (vraag 17)	Effort (vraag 18)	Seluzzaam (vraag 19)	Slaap (vraag 20)	Familievrienden (vraag 21)	Verk. (vraag 22, 23)	Gezondheid in het algemeen (vraag 24)	Patient tevredenheid (vraag 25)	Aanbeveling in zwaarlijvige (vraag 26)
26-11-15	33	73	68	72	45	75	25	0	0	33	55	50	56	56	67	73	79	72	25	80	67	..	70	67	75
28-10-16	46	78	62	67	45	50	15	50	100	58	63	50	56	63	67	67	88	78	25	58	67	0	70	50	75
19-10-17	26	58	55	81	25	50	5	25	0	65	23	75	72	0	33	60	65	54	..	63	67	0	60	67	88

Palliatief MDO

- Elke 2 maanden, patiënten op indicatie aangemeld
  - Slechte score op KDOQI-SF
  - Hoge mortaliteitskans ingeschat/complexere problemen
  - Overbelasting mantelzorgers
- Interdisciplinair
- Gebruik makend van elkaars expertise

Deelnemende disciplines

- Nefrologen (io)
- Dialyseverpleegkundigen: continuïteit, aanspreekpunt, observeren, signaleren en evalueren, coördineren
- Geestelijke verzorging: levensvragen, zingeving, begeleiding familie, nazorg
- Ergotherapie: hulpmiddelen, energiebalans (belasting/belastbaarheid), zelfredzaamheid, houding
- Diëtiste: slikadviezen, voedingsconsistentie, relatie voeding/medicatie, dilemma's SV/TPN

- MMW: belastbaarheid mantelzorg, wettelijke financiële kaders, begeleiding interactie patiënt - familie
- Activiteitenbegeleiding: MMSE, gesprekspartner, creatieve therapie, verlies verwerking
- Consulent palliatieve zorg: bed-side advisering, symptoombestrijding (fysiek en psychosociaal)
- Huisartsen, verpleeghuisartsen
- Verpleegkundigen, thuiszorgverpleegkundigen

- INMIDDELS: geen apart palliatief MDO meer > opgegaan in regulier MDO; andere manier van bespreken

Maar ook....

Nazorg bij staken dialyse en overlijden

- Door dialyseverpleegkundige
- Doel: laten weten dat we ze nog niet vergeten zijn, medeleven uiten, eventueel adviserende rol, luisterend oor zijn
- Telefonisch contact patiënt na stoppen met dialyseren
- Telefonisch contact nabestaanden na overlijden

Herdenkingsdienst

- Herdenken van overleden dialyse patiënten
- Voor nabestaanden, dialyseverpleegkundigen en medepatiënten
- Met hulp van geestelijk verzorging
- Gestart in 2016; 5^e editie in door Covid geannuleerd

Wat is al bereikt

- Andere wijze van benadering van de patiënt: blikverruiming
- Meer aandacht voor kwaliteit van leven
- Patiënt wordt geactiveerd, meer verantwoordelijk gemaakt voor zijn eigen (be)handelen

Poli Nierfalen

Consulent PZ betrokken bij keuze wel/geen dialyse

1. Keuzegesprek

Leg uit dat er een keuzemogelijkheid is en dat zorgverleners de patiënt daarin kunnen *begeleiden*.

2. Optiegesprek

Besprek alle *behandelmogelijkheden met voor- en nadelen en eventueel contra-indicaties*.

Geef daarbij ook aan dat het belangrijk is dat de keuze haalbaar en inpasbaar is *in het dagelijks leven*.

3. Besluitvormingsgesprek:

Ga na wat het *meest belangrijk* is voor de patiënt. Ga

na of er *behoefte is aan meer informatie*

om tot een goed besluit te komen.

Geef aan dat een *besluit herzien kan worden*.

Zorg en keuzes veranderen

- Poli Nierfalen: vaker op medische gronden keuze voor conservatieve CKD/ESRD-zorg
- In voorlichting over keuze nierfunctievervangende therapie meer aandacht voor niet-starten
- Bij acute achteruitgang nierfunctie: niet starten bij patiënten met veel comorbiditeit, slechte functionele status en hoge leeftijd
- Covid pandemie: bewustwording beperkingen

Sinds kort: casusbespreking palliatieve zorg

Knelpunten/Vragen per dimensie:

Fysiek

Psychisch

Sociaal

Zingeving

